

УДК 379.822

DOI 10.32461/2226-3209.1.2024.302042

Цитування:

Позняк А. В. Вплив цифрової трансформації на культурно-дозвілєву діяльність українських скансенів у першій чверті XXI століття. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2024. № 1. С. 112–118.

Pozniak A. (2024). The impact of digital transformation on cultural and leisure activities of Ukrainian open-air museums in the first quarter of the XXI century. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 1, 112–118 [in Ukrainian].

*Позняк Артем Вікторович,
викладач кафедри режисури
та майстерності актора
Київського національного університету
культури і мистецтв
<http://orcid.org/0009-0009-3510-8402>
Licum@ukr.net*

ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЄВУ ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ СКАНСЕНІВ У ПЕРШІЙ ЧВЕРТІ XXI СТОЛІТТЯ

Мета роботи – охарактеризувати зміни в культурно-дозвілєвій діяльності скансенів в Україні через призму цифрової трансформації, охарактеризувати діяльність скансенів у нових культурно-соціальних умовах. **Методологія дослідження** передбачає загальнонаукові принципи систематизації та узагальнення, які дозволили проаналізувати й визначити аспекти трансформації культурно-дозвілєвої діяльності скансенів у сфері цифровізації. Мета й завдання публікації зумовили також застосування аксіологічного підходу, що дало можливість визначити роль скансенів у реалізації культурно-дозвілєвої діяльності та її трансформаційних проявів через призму цифровізації. Застосування аналітичного методу сприяло окресленню концептуальних засад подальших наукових перспектив дослідження культурно-дозвілєвої діяльності скансенів у XXI столітті і аналізу впливу цифрової трансформації на культурно-дозвілєву діяльність скансенів у першій чверті століття. Принципи об'єктивності та достовірності склали методологічний базис при аналізі впливу цифровізації та трансформацію культурно-дозвілєвої діяльності у досліджуваний період. **Наукова новизна** полягає в окресленні аспектів культурно-дозвілєвої діяльності скансенів в Україні в умовах впливу цифрової трансформації культурної сфери, визначенні подальших перспектив досліджуваної проблематики. **Висновки.** Завдяки процесам цифровізації збільшується кількість інтерактивних музейних програм та проєктів, що робить відвідування скансенів і ознайомлення з їх культурно-дозвілєвою діяльністю доступнішим для населення. При цьому широко поширені та розвивають їх акаунти у соціальних мережах, застосування онлайн-екскурсій із електронним супровідним матеріалом, аудіо гідів, QR-коди та інші пристрої, які допомагають у впізнанні та засвоєнні інформації користувачам. Але, трансформація прояву культурно-дозвілєвої діяльності скансенів у XXI столітті має свої негативні та позитивні аспекти. Але оцифрування колекцій музеїв є надійним способом зберегти твори культури і традицій на майбутнє.

Ключові слова: скансен, культурно-дозвілєва діяльність, дозволя, цифровізація, комунікація.

Pozniak Artem, Lecturer at the Department of Directing and Actor's Skills, Kyiv National University of Culture and Arts

The impact of digital transformation on cultural and leisure activities of Ukrainian open-air museums in the first quarter of the XXI century

The purpose of the article is to identify changes in the cultural and leisure activities of open-air museums in Ukraine through the prism of digital transformation, to characterise the activities of open-air museums in new cultural and social conditions. **The research methodology** provides general scientific principles of systematisation and generalisation, which made it possible to analyse and determine aspects of the transformation of the cultural and leisure activity of open-air museums in the field of digitalisation. The purpose and tasks of the publication also determined the application of an axiological approach, which made it possible to determine the role of open-air museums in the implementation of cultural and leisure activities and their transformational manifestations through the prism of digitalisation. The application of the analytical method contributed to the delineation of the conceptual foundations of further scientific perspectives for the study of the cultural and leisure activities of open-air museums in the XXI century and the analysis of the impact of digital transformation on the cultural and leisure activities of open-air museums in the first quarter of the century. The principles of objectivity and reliability formed the methodological basis for analysing the impact of digitalisation and the transformation of cultural and leisure activities in the period under study. **The scientific novelty** consists in outlining the

aspects of the cultural and leisure activity of open-air museums in Ukraine under the influence of the digital transformation of the cultural sphere, determining the future prospects of the researched issues. **Conclusions.** Thanks to digitalisation processes, the number of interactive museum programs and projects is increasing, which makes visiting open-air museums and getting to know their cultural and leisure activities more accessible to the public. At the same time, their accounts in social networks, the use of online tours with electronic accompanying material, audio guides, QR codes and other devices that help in recognising and assimilating information to users are widespread and developing. However, the transformation of the manifestation of cultural and leisure activities of open-air museums in the XXI century has its negative and positive aspects. But the digitisation of museum collections is a reliable way to preserve works of culture and traditions for the future.

Keywords: open-air museum, cultural and recreational activities, leisure, digitalisation, communication.

Актуальність теми дослідження. Культурне дозвілля має значний вплив на пізнавальну діяльність членів суспільства. Під час дозвілля в скансенах люди пізнають нове в різних сферах знань. Вони розширюють свій кругозір, розуміють творчий процес, поєднують дозвіллеву діяльність і водночас знайомляться із культурою, традиціями та історією народу.

Важливою особливістю системи культурно-дозвіллевих середовища скансенів є її динамічність та швидкість розвитку відповідно до сучасних тенденцій. Водночас, загальну систему культурно-дозвіллевої діяльності слід розглядати як процес безперервного розвитку нерозривної єдності теорії, організації та методики, що створює умови для активної діяльності особистості, смислового та емоційного впливу на відвідувачів скансенів. У цій системі слід виділити не лише певну структуру, набір інтерактивних елементів, зафіксованих в цей момент, але і яскраво виражений динамізм розвитку і вдосконалення кожного елемента. Більшість музеїв просто неба в Україні не встигають за зростаючим попитом суспільства на високотехнологічні та видовищні культурно-розважальні програми. Крім того, стрімкий розвиток сектору зробив особливо гострою проблему підготовки кадрів, які відповідають усім сучасним вимогам та обізнані з тенденціями розвитку культурно-дозвіллевого середовища.

Культурно-дозвіллева діяльність скансенів – це належним чином організована та змістовна діяльність, що здійснюється великою кількістю людей або окремими особами у вільний час, розроблена не лише з метою потреби та соціокультурного розвитку, а й з урахуванням можливості зміни характеру діяльності. Форма і вид цієї діяльності обираються індивідами на основі власних уподобань, здібностей і рівня культурного розвитку, а також з урахуванням традицій, тенденцій і впливу інших людей. Культурне дозвілля в межах скансенів – це спільна діяльність людей, які, насамперед, потребують культурно-пізнавального

відпочинку. Цей процес може бути обмеженим у часі – від кількох хвилин (наприклад, огляд експонатів) до кількох днів (наприклад, участь у фестивалі). Кожен вид дозвіллевої діяльності має свій темп і ритм, який визначається суб'єктом діяльності відповідно до його психологічних особливостей та духовно-культурних потреб.

Музеї просто неба мають ряд особливостей, які істотно відрізняють їх від музеїв, експозиційно-виставковим простором яких є приміщення. Ці особливості зумовлені основним типом експонатів – нерухомими пам'ятками археології, архітектури, історії, які виставлені просто неба, і унікальними природними об'єктами.

Історико-культурна спадщина, представлена в скансенах України, унікальна. Карантинні обмеження в період пандемії, руйнування та зникнення об'єктів архітектури в таких музеях в умовах воєнного стану загрожує перетворитися на невідворотний процес. І в такому становищі скансени можуть втратити свою спадщину, що становить загрозу культурно-історичному надбанню культурних об'єктів України [2].

Культурно-дозвіллева діяльність скансенів в останні десятиліття суттєво трансформувалася. Вітчизняні музеї просто неба, або скансени, супроводжує низка труднощів, перша з яких – обмеження коштів. Гроші надходять переважно на реставрацію споруд, що вже стоять у музеях, а придбання або будівництво нових експонатів, необхідних для концепції розвитку скансенів, із державного бюджету майже не фінансується. Відсутні приклади приватних вкладів у реставрацію культурних пам'яток або розвиток музеїв просто неба. Водночас ускладнили проведення культурно-дозвіллевої діяльності в скансенах пандемія ковіду та російське військово-втручання в Україну. У таких умовах культурно-дозвіллева діяльність почала набувати нових форматів, що становить актуальність культурологічних досліджень у цьому напрямі.

Аналіз досліджень і публікацій. В історіографії проблематики трансформації прояву культурно-дозвілєвої діяльності скансенів у XXI столітті недостатня кількість робіт, які б у повному обсязі розкривали суть та всі аспекти культурно-дозвілєвої діяльності музеїв просто неба в умовах цифровізації прояву такої діяльності з використанням новітніх технологій. Дослідження проблематики розпочалося віднедавна і процес трансформації триває, продовжує впливати на роботу скансенів. Для аналізу їх діяльності та впливу цифровізації цінними є напрацювання і публікації В. Антоненка та В. Хуткого [1], В. Банаха [2], М. Белікової та С. Гресь-Євреїнової [4], А. Фененка [10] та інших, котрі розглядають аспекти цифрових нововведень у культурно-дозвілєвій діяльності скансенів. Майбутнє музеїв та цифрові технології в їх діяльності аналізовано Н. Панас [8], а роботу музеїв-скансенів у сучасних реаліях в Україні характеризували Ю. Борисенко [5] та І. Проненко [9]. Вивчення трансформації прояву культурно-дозвілєвої діяльності скансенів є новим напрямом у науковому дискурсі, свідчить про відсутність ґрунтовних і широких досліджень та обмаль наукових публікацій, що зумовили вибір теми цієї статті.

Мета статті полягає в характеристиці змін в культурно-дозвілєвій діяльності скансенів в Україні через призму цифрової трансформації, охарактеризуванні діяльності скансенів у нових культурно-соціальних умовах.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах склалася низка основних перспективних напрямів діяльності музеїв просто неба. По-перше, найефективніше працюють музеї, які самостійно заробляють кошти на існування. По-друге, в таких музеях затребувана, окрім нерухомих експонатів, демонстрація «динамічних форм» культури (конкурсів, змагань, фестивалів, ярмарок ремісників тощо) [7]. Потрібно залучати живих носіїв традиційних навичок і практик, особливо – художніх ремесел, демонструючи у музеях процеси традиційного народного ремесла українців.

Для багатьох скансенів стримуючим фактором розвитку є і те, що більшість з них розрахована на сезонність і приймають вони відвідувачів лише в теплий період року. До факторів, які впливають на зимовий турпотік, насамперед варто віднести:

- наявність у музеїв зимової інфраструктури: приміщень, які обігріваються, пунктів харчування тощо;

- наявність традиційних народних розваг (катання з гірок або інші зимові забави);

- наявність фольклорних та театральних груп, які змогли б працювати і взимку;

- пропозиція інших регіональних форм дозвілля, які скансени могли б надавати і взимку;

- реклама музею як зимового бренду.

Такі фактори, на жаль, не набули популярності ні серед скансенів, ні серед громадськості, яка переважно шукає зручних і комфортних для неї форм культурно-дозвілєвої діяльності. У зимових умовах музеїв просто неба стали недоступними для відвідувачів, поглибили цю недоступність тривалі карантинні обмеження через пандемію. Проте такий чинник сприяв індивідуальному ознайомленню з експозиціями за підготовленими путівниками у формі ілюстрованих коментарів до окремих частин експозицій в скансенах. У такий спосіб докладалися зусилля обмежити міжособистісні контакти між працівниками музеїв і відвідувачами [1].

Це змусило музеї віднайти інноваційні рішення, щоб підтримувати зв'язок з аудиторією та навіть розширювати її, відповідаючи на виклик відновлення своєї культурно-дозвілєвої функції. Як результат, вони через призму своїх функціональних та фінансових можливостей організували різноманітні заходи в мережі Інтернет. За таких умов у скансенах інфраструктура, яка використовується для розширення культурно-дозвілєвої діяльності у віртуальному середовищі, вже була доступною для громадськості. Водночас, «доступною» стала також інфраструктура та експонати, які не були особливо популяризовані до пандемії.

Цифровий формат діяльності скансенів надала більші можливості для культурно-дозвілєвої діяльності, яка не передбачає відвідування музею безпосередньо, на що й спрямовані онлайн-екскурсії. Все більше виставок у період карантинних обмежень можна було відвідати за допомогою онлайн-технологій, що особливо набуло популярності серед підростаючого покоління та молоді [3]. Ця обставина має безперечні плюси, адже передбачає мінімальні фінансові витрати (відсутні транспортні витрати, а онлайн-екскурсії на сайтах скансенів переважно безкоштовні) та перегляд з будь-якої точки країни. Головна умова – якість мережевого зв'язку та наявність технічних засобів для цифрової подорожі.

Віртуальні екскурсії дозволяють заглянути усередину будівель, наочно демонструючи інтер'єри в найдрібніших деталях і транслюючи спосіб життя українців. Варто зазначити, що такий продуманий підхід у питанні знайомства з музеями у період самоізоляції виглядає дуже презентабельно. Онлайн-екскурсії є актуальними, доступними і, головне, здатні пробудити інтерес, що спонукає гостей онлайн-ресурсів до ідеї відвідати музей за нагоди [6; 10].

Проте після настання карантину виникли ті ж проблеми, які характерні для всіх музеїв просто неба:

- відсутність доступу до традиційних колекцій та матеріалів усіх форматів, які не мають цифрових варіантів;

- проблема доступу до вже оцифрованих колекцій;

- і, мабуть, найголовніша з універсальних проблем – забезпечення зайнятості персоналу та його підтримка.

Для вироблення стратегії подання онлайн-роботи скансенів були розглянуті позитивні можливості віддаленої роботи спеціалістів, перед багатьма стояло завдання самостійного освоєння програмних продуктів. Необхідно було врахувати навички самих співробітників та їх схильності до нового формату роботи.

Хоча на перший погляд, користь від цієї діяльності не викликає сумнівів і описано успішний досвід перебудови роботи скансенів в нових умовах, та все ж існує більше проблем, з якими їх довелося зіткнутися. Зокрема, дистанційне обслуговування аудиторії стало єдиною можливою формою взаємодії в період пандемії та війни.

Попит на онлайн-екскурсії виріс, але не компенсував відтік відвідувачів, які раніше купували вхідні квитки і приходили до музеїв просто неба. Скансени опинилися в рівних умовах з безліччю інших онлайн-сервісів та інтернет-послуг. Ураховуючи той факт, що онлайн-користувачі активно використовують соціальні мережі, музеї переглянули свою онлайн діяльність і стала активно надавати необхідну інформацію про свої заходи на власних сторінках у мережі Facebook.

Аналізуючи загалом наслідки пандемії COVID-19 для музейної спільноти, не можна не відзначити, що при очевидних мінусах у ситуації, яка склалася можна все ж виокремити й плюси [4; 10]:

- в умовах вимушеної ізоляції у людей з'явився зайвий час у денному розпорядку, щоб зайнятися самоосвітою завдяки культурно-дозвіллевій онлайн-діяльності скансенів;

- деякі музеї відкрили своїм відвідувачам можливість необмежено за часом та безкоштовно знайомитися зі своїми колекціями;

- відтепер можна побувати в музеї, в якому не було можливості побувати в реальному житті через географічну віддаленість.

Вимушена самоізоляція стала певним концентратом, що сформував нову реальність буття, спрямувала рефлексію громадськості в русло освоєння інноваційних технологій для відновлення зв'язку з культурними ресурсами і послугами. Ці ознаки проявилися не лише в зростанні використання інформації традиційних і нових видів медіа для роботи скансенів, але і в масовому освоєнні інформаційно-комунікативних технологій, комп'ютерних програм, які забезпечують як особистісну, так і масову комунікацію.

Підлаштування під новий режим реальності призвело до активізації таких видів цифрових технологій, як онлайн-кабінети, технології віртуальної, додаткової та змішаної реальності, платформенні рішення, які основані на блокчейні, програми онлайн-ого спілкування, проведення відеоконференцій тощо. Соціальні мережі взяли на себе не лише інформаційну роль, як це було раніше, але й зуміли стати основною платформою для проведення заходів і спілкування з глядачами [2; 3; 10].

Вимушена ізоляція довела, що пропонувані онлайн культурні ресурси та послуги цілком можна створювати без складних логістичних процесів і багаточисленної команди. Культурні і дозвіллеві проекти, які трансльовані на карантині за допомогою Zoom, Skype і камер гаджетів, вийшли далеко за межі географічних кордонів і стін музеїв просто неба. Це стосується не лише мегаполісних проєктів, але й невеликих містечок.

При творчому підході до організації музейних комунікацій можна значно розширити та урізноманітнити присутність музеїв просто неба (державних і приватних) у новітньому комунікативному просторі [5]. Наприклад, розширення тематики та форматів виставкових проєктів, розвиток івент-діяльності з організації тематичних заходів, розширення просвітницької роботи в інтерактивних формах, проведення майстер-класів і творчих конкурсів із навчання традиційним народним ремеслам, проведення індивідуальних та костюмованих екскурсій, формування та поглиблення зв'язків із туристичними агентствами, розвиток

регіональних, всеукраїнських та міжнародних наукових зв'язків музейних спільнот у дистанційному форматі, різноманітна публікаційна активність, насамперед, в електронних форматах, створення груп у соціальних мережах.

Умови самоізоляції в пандемію коронавірусу стали своєрідним акселератором розвитку сфери музейних комунікацій, активізації творчого проєктування, орієнтованих на нові умови діяльності у межах обмежувальних карантинних заходів. Більшість акцій музеїв, реалізованих у період найбільших обмежень, не передбачали отримання прибутку, тому що переважна частина інтернет-користувачів не готові платити за надані музеями можливості знайомитися з мультимедійними продуктами. Через це комунікаційна діяльність музеїв просто неба, зокрема у форматі онлайн, не була розрахована на отримання доходів та їй обходилася творцям таких короткострокових онлайн-проєктів набагато дешевше, ніж організація певних виставкових заходів.

Варто зазначити, що в умовах пандемії музеї сформували та використали різноманітні форми підтримки комунікації з лояльними та потенційними відвідувачами. Цей факт свідчить про значний адаптивний потенціал вітчизняної музейної спільноти та перспективи розвитку комунікативної присутності сучасних скансенів у соціокультурному просторі українських культурно-історичних закладів [9]. Водночас, дослідники відзначають поступове розмиття меж, нівелювання обмежень легітимної та масової культури, насамперед, завдяки широкому застосуванню можливостей мережі Інтернет для задоволення культурно-дозвіллевих потреб.

Такий формат надання культурно-дозвіллевих послуг скансенами, що активно використовується і в інших країнах [4], що опинилися в ситуації локдауну, сприяв пом'якшенню негативного ефекту COVID-19, пов'язаного з погіршенням у період самоізоляції стану психологічного здоров'я населення. Крім того, спрощений (без прив'язки до місця та часу) доступ до послуг, які задовольняють культурні потреби громадян, підвищив культурну активність населення загалом. У міру ускладнення культурних практик зміщується коло регіонів інтернет-користувачів: від тих, де в офлайн житті забезпечені менші можливості доступу до отримання культурно-дозвіллевих послуг скансенів, до тих, де таких можливостей більше; адаптуючись до ситуації, яка склалася,

сформована потреба в отриманні культурно-дозвіллевих послуг реалізується саме через Інтернет.

Зросла кількість культурно-дозвіллевих послуг, отриманих населенням України в цифровому форматі. На тлі нових викликів і реалій у суспільстві цифрові канали надають можливість комунікувати скансенам із зовнішнім світом. Відбувся поділ відвідувачів скансенів на тих, хто побачив у цьому загрозу звичному, і тих, хто відкрив для себе нові можливості цифровізації та став реалізовувати їх для задоволення власних культурно-дозвіллевих потреб онлайн.

Зростання конкуренції в мережевому середовищі серед музейних закладів сформувало пропозицію, з'явилися Інтернет-майданчики, які перебудувалися відповідно до вимог дійсності і надали багато різноманітних онлайн-послуг та сервісів у сфері культури та дозвілля. Сенс використання цифрових технологій зрозумілий: відвідувачі можуть побачити матеріальні та нематеріальні об'єкти скансенів, а музичний супровід сприяє кращому естетичному сприйняттю.

Зазначимо, що цифрові технології, які застосовуються у просторі сучасного музею просто неба, сприяють актуалізації «іншої реальності», «іншої культури», «іншої культурно-дозвіллевої діяльності» стрімкого вторгнення скансенів у цифрову площину сфери культури XXI століття. Маючи потужний інформаційний (інтелектуальний, художньо-естетичний і соціальний) потенціал, ця площина диктує нові сенси, виступає «відкритою формою культури», чуйно реагуючи на технологічні, цивілізаційні зрушення і не втрачаючи зв'язок із предметним світом музею традиційного.

Застосування цифрових технологій в сфері культури сприяє трансформації процесу трансляції історико-культурної спадщини в масову аудиторію. Завдяки цифровізації цей процес виходить на якісно новий рівень. Зокрема, для сучасної аудиторії стало можливим онлайн відвідувати різні скансени, переглядати експонати на моніторах своїх персональних комп'ютерів чи гаджетів, що значно полегшує процес популяризації та масовізації експонатів скансенів.

Незважаючи на різні думки в сфері впливу цифрових технологій на сучасну культурно-дозвіллеву діяльність скансенів, ця проблематика недостатнім чином піднімалася і аналізувалася у наукових працях, що спонукає до активізації дослідницького інтересу щодо реалій роботи скансенів у культурно-

дозвіллевій діяльності. Такі процеси багато в чому зумовлені впливом різних чинників, які належать до сфери економіки, культури та інших сфер соціального життя українців.

Висновки. Попри складну ситуацію, культурне життя в Україні не зупиняється, а навпаки знайшло нові форми взаємодії з населенням для популяризації послуг культурно-дозвіллевих закладів, зокрема – скансенів. Це дає можливість кожній людині окреслити траєкторію свого культурного розвитку та дозвілля, робить сферу діяльності музеїв просто неба відкритішою та доступнішою.

Нині організація діяльності скансенів починає набувати все більшої орієнтації на індивідуальні потреби потенційного відвідувача. У зв'язку з цим знаходять своє широке поширення та розвиток їх акаунти у соціальних мережах, застосування онлайн-екскурсій із електронним супровідним матеріалом, аудіогіди, QR-коди та інші пристрої, тематичні відеопрезентації, які допомагають у впізнанні та засвоєнні інформації користувачам. Завдяки процесам цифровізації збільшується кількість інтерактивних музейних програм та проєктів, що робить відвідування скансенів і ознайомлення з їх культурно-дозвіллевою діяльністю доступнішим для населення. Відтак, трансформація прояву культурно-дозвіллевої діяльності скансенів у XXI столітті має свої негативні та позитивні аспекти. Але оцифрування колекцій музеїв є надійним способом зберегти твори культури і традицій на майбутнє.

В основі створення цифрового музею лежить досить тривала робота з оцифрування його експозиції, фондів. Віртуальна реальність незабаром займе одну з головних позицій у просторі скансенів. Завдяки особливим характеристикам цифровізації у кожного глядача, який відвідав музей або ніколи в ньому не був, з'являється можливість поринути в ілюзорний світ, відчути себе учасником різних подій та ін.

Застосування цифрових технологій у культурно-дозвіллевій діяльності скансенів характеризується наступною метою – виведення сфери культури на лідируючі позиції щодо застосування цифровізації. Дослідження застосування цифровізації в сучасними скансенами є актуальним для подальшого культурознавчого аналізу, що дозволяє розширити уявлення реципієнтів та сприяє розширенню уявлення про різноманітність шляхів розвитку сучасної культури, створення

емпіричної бази для подальших теоретичних досліджень.

Література

1. Антоненко В., Хуткий В. Музеї як туристичний ресурс в умовах пандемії COVID-19: виклики та нові можливості. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Туризм*. 2021. № 4 (1). С. 54–73.

2. Банах В. М. Нова музеологія та актуалізація нематеріальної культурної спадщини. Історико-культурна спадщина в еру глобалізації: теоретичні та прикладні аспекти: Тези III Міжнар. наук.-практ. конф. Львів, 02–03 червня 2016 р. Львів : НУ «Львівська політехніка». С. 3–6.

3. Бегаль Т. О. Роль цифрових технологій у формуванні сучасного експозиційного простору. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*. 2020. № VIII(43), I.: 243. С. 7–10.

4. Белікова М. В., Гресь-Євреїнова С. В. Інновації в музейній практиці України та світу: досвід та проблеми запровадження. *Актуальні проблеми, сучасний стан та перспективи розвитку індустрії туризму в Україні та Польщі* : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. / за ред. І. В. Саух. Житомир, 2013. С. 149–151.

5. Борисенко Ю. С. Культурно-дозвіллева діяльність архітектурних комплексів скансенівського типу в Україні на початку XXI ст. *Культура і мистецтво у сучасному світі*. 2019. Вип. 20. С. 30–43.

6. Денисюк Ж. З. Музейна комунікація в умовах цифровізації. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2021. № 3. С. 64–70.

7. Музеї України під відкритим небом. URL: <http://museums.authenticukraine.com.ua> (дата звернення: 03.01.2024).

8. Панас Н. Майбутнє музеїв та цифрові технології. *Культурна спадщина: традиції та інновації* : тези науково-практичної конференції, 27 травня 2019 р. Львів, 2019. С. 62–64.

9. Проненко І. В. Сучасний розвиток музеїв-скансенів в українській музейній структурі. *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії*. 2017. Вип. 20. С. 91–97.

10. Фененко А. О. Віртуальна музеалізація як засіб збереження культурної пам'яті : дис. ... канд. культ. / Харківська державна академія культури. Харків, 2021. 297 с.

References

1. Antonenko, V., Khutkyi, V. (2021). Museums as a Tourist Resource in the Conditions of the Covid-19 Pandemic: Challenges and New Opportunities. *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Tourism*, 4 (1), 54–73 [in Ukrainian].

2. Banakh, V. M. (2016). New Museology and Actualisation of Intangible Cultural Heritage. *Historical and Cultural Heritage in the Era of Globalisation: Theoretical and Applied Aspects*, 3–6 [in Ukrainian].

3. Behal, T. O. (2020). The Role of Digital Technologies in the Formation of Modern Exhibition Space. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*, VIII (43), I.: 243, 7–10 [in Ukrainian].

4. Belikova, M. V., Hres-Yevreinova, S. V. (2013). Innovations in Museum Practice of Ukraine and the World: Experience and Implementation Problems. Actual Problems, Current State and Prospects for the Development of the Tourism Industry in Ukraine and Poland, 149–151 [in Ukrainian].

5. Borysenko, Yu. S. (2019). Cultural and Leisure Activities of Architectural Skansen – Type Complexes in Ukraine at the Beginning of the XXI Century. *Culture and Art in the Modern World*, 20, 30–43 [in Ukrainian].

6. Denysiyuk, Zh. (2021). Museum Communication in the Conditions of Digitalisation. *Library science. Record Studies. Informology*, 3, 64–70 [in Ukrainian].

7. Open-air museums of Ukraine. (2024). URL: <http://museums.authenticukraine.com.ua> [in Ukrainian].

8. Panas, N. (2019). The Future of Museums and Digital Technologies. *Cultural heritage: traditions and innovations*, 62–64 [in Ukrainian].

9. Pronenko, I. V. (2017). Current Development of Museums-Scansen in the Ukrainian Museum Structure. *Actual Problems of National and World History*, 20, 91–97 [in Ukrainian].

10. Fenenko, A. A. (2021). Virtual Musealisation as a Means of Preserving Cultural Memory: dis. ... cand. cult. Kharkiv State Academy of Culture [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 09.01.2024

Отримано після доопрацювання 13.02.2024

Прийнято до друку 20.02.2024